

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

c. 13. Excommunicamus. I.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

te subintrans, & angelus Satanae in angelum lucis simulate transformatur. Sanè significauit nobis venerabilis frater noster Metensis episcopus per litteras suas, quod tam in diocesi, quàm vrbe Metens. laicorū & mulierum multitudo non modica, tracta quodam modo desiderio scripturarum Euangelia, Epistolas Pauli, Psalterium, moralia Iob, & plures alios libros sibi fecit in Gallico Seruone transferri. Translationi huiusmodi adeo libenter, vti nam & prudenter intendens, ut secretis conuentionibus talia inter se laici & mulieres eructare præsument, & sibi inuicem predicare: qui etiam aspernantur eorum consortiū, qui se similibus non immisceant, & a se reputant alienos, qui aures & animos talibus non apponunt. Quos cum aliqui parochialium sacerdotum super his corripere voluissent, ipsi eis in faciem resisterunt: conantes rationes inducere de scripturis, quod ab his non deberet aliquatenus prohiberi. Quidam etiam ex eis simplicitatem sacerdotum suorum fastidiunt, & cum ipsis per eos verbum salutis proponitur, seu melius habere in libellis suis, & prudentis se posse id eloqui submurmurant in occulto. *haec ibi. & mox subsequuntur verba huius capituli.*

b Licet autem, &c. *Est autem valde elegans & singularis huius rescripti definitio, qua hoc vnum praecipitur, ne laici officium predicationis verbi diuini assumant: id enim doctoribus, hoc est Theologis, quorum est in Ecclesia ordo praecipuus, omnino reliquendum est. Concordant cap. sicut in vno. eod. tit. de here. his similia tradit Eymericus 3. parte, qua fit. 38.*

Per laicos vero hoc loco, & ubicunque de hac re agitur, eos accipere debemus, qui non sunt in aliquo sacro ordine constituti, tametsi sint valde eruditi, & scientia clari, vt tradit Leo eius nominis primus, epistola quadam 61. ad Theodoretum Episcopum, prope finem ibi: Adicietes & illud, vt praeter Domini sacerdotes, nullus audeat predicare seu monachos siue ille sit laicus, qui cuiuslibet scientia nomine gloriatur. refert Iuo par. 6. cap. 249. eandem predicationem laicis prohibuit idem Leo, epistola 60. ad Maximum Episcopum Antiochenum, idem sancit Concilium Carthaginense quartum, cui interfuit August. cap. 94. refert Iuo par. 8. cap. 323.

Nec refert ibi sanciri, ne praesentibus clericis laici predicet, quasi illis absentibus id laicis liceat quoniam argumentum a contrario sensu (vt nostri Iuris periti loquuntur) non valet, quoties absurdum aliquod sequitur, aut alijs legibus repugnat. glo. & Doctores, in rubr. & l. i. ff. de offic. eius cui mandata est iurisdictio.

Femina vero licet doctissima, predicare non debet, idem Concilium Carthaginense 4. cap. 99. refert Iuo par. 8. c. 324. & Gratianus in cap. mulier. 23. distinet.

Quale autem & quantum sit predicationis munus, & quales esse debeant praedicatores, quos oportet a profanorum auctororum & poetarum fabulis & auctoritatibus citandis abstinere, docet Concilium Senonense c. 35. & 36. & Concilium Treuen-

A *rense in c. missi. que nunc leguntur in 4. volumine Conciliorum Suriana editionis.*

Et quod sine facultate superiorum nullus possit predicare, iam olim sancitum fuit multis Conciliorum decretis, sed expressius renouauit Innocent. III. in Concilio Lateran. c. 3. §. quia vero nonnulli. & Concilium Tridentinum sessio. 5. de reformatione. c. 2. §. si qui vero, & seq. de qua re plura idem Concilium sessio. 24. in decreto de reformatione, c. 4. & alibi sepe: sed & multa etiam Concilium Lateranense sub Leone X. sess. 11. & Burchardus lib. 1. decretorum c. 97. 98. & 99. & postremo id cauit diligentissime Synodus Salisburgensis constitutione 6. c. 3. & de materia huius c. vt breui concludam, vide Alfonso Castrum lib. 3. de iusta haret. punitione. ca. 2. & 3. Repertorium verbo, predicare. Simancam de catho. institutu. tit. 49. Siluestrum & ceteros Summarum collectores, in Sumis, verbo, predicare, sed elegantius, & copiose Conradus Brunus, lib. 6. de haret. c. 4. de hoc agit, & Augustinus de Ancona in summa de potestate ecclesiastica, q. 64. vbi per multos articulos tractat materiam huius capituli.

Idem in Concilio gener ali.

C *Excommunicati sunt omnes haeretici, quibuscuque nominibus nominetur. hoc dicit vsque ad §. damnati.*

C A P X I I I.

E *Xcommunicamus itaque & anathematisamus omnem haeresim extollentem se aduersus hanc sanctam orthodoxam & catholicam fidem, qua superius exposuimus, condemnantes haeticos vniuersos quibuscuque nominibus, censentur: facies quidem diuersas habentes, sed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum.*

D *Damnati de haeresi, per secularem iudicem puniuntur, & bona laicorum haeticorum confiscantur, & clericorum bona applicantur ecclesijs, ubi beneficia erant. hoc dicit vsque ad §. qui autem. Abbas.*

Damnati uero presentibus saecularibus potestatibus, aut eorum balliuis relinquuntur animaduersione debita puniendi, clericis prius a suis ordinibus degradatis, ita quod bona huiusmodi damnatorum, si laici fuerint, confiscentur; si vero clerici applicentur Ecclesijs a quibus stipendia receperunt.

Si suspectus de haeresi se non purgat ad arbitrium superioris, excommunicatur, & existens per annum in excommunicatione, vt haeticus damnatur. hoc dicit vsque ad §. moneantur. Abbas Sic.

E *Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque personae, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignam, ab omnibus euitentur; ita quod si per annum in excommunicatione persistierint, ex tunc velut haeretici condemnentur.*

Potestates seculares, perpetui vel temporales iurare tenentur, vniuersos haeticos ab Ecclesia damnatos pro viribus exterminare, & temporales do-

Nemo sine superioris permissione audeat predicare.

minus non purgans terram suam hæreticis, excommunicatur: & si perseverit in excommunicatione per annum, moniatur Papa, qui fideles eius à iuramento absoluet: & eius terram fidelibus exponet: saluo iure principalis domini, nisi & ipse sit in culpa. hoc dicit vsque ad §. catholici. Abb. Sic.

† Conc. rex. in auth. Statuimus C. de epi. audien.

Domini temporales purgare debent terras suas ab hæretica prauitate.

Moneantur autem & indigentur: & si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam cōpellantur seculares potestates, quibuscunque fungantur officijs, vt sicut reputari cupiunt, & haberi fideles, ita pro defensione fidei præsentent publicum iuramentum, † quod de terris suæ iurisdictioni subiectis, vniuersos hæreticos ab ecclesia denotatos bona fide pro viribus exterminare studebunt: ita quod amodo quocumque quis fuerit in potestatem siue perpetuam siue temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare. Si vero dominus temporalis requisitus, & monitus ab Ecclesia, terram suam purgare neglexerit ab hæretica fæditate, per metropolitanum & ceteros comprouinciales Episcopos excommunicationis vinculo innodetur, & si satisfacere contempserit, intra annum significetur hoc summo Pontifici, vt ex tunc ipse vasallos ab eius fidelitate denūtiat absolutos, & terram exponat catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis absque vlla contradictione possideant, & in fidei puritate conseruent, saluo iure domini principalis, dum modo super hoc ipse nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat, eadem nihilominus lege seruata circa eos, qui non habent dominos principales.

Cruce signati ad exterminationem hæreticorum, gaudent priuilegio concesso cruce signatis in subsidium terra sanctæ. hoc dicit vsque ad §. credentes. Abbas.

† Eymeticus infra par. 3. q. 129.

Catholici † vero qui crucis alsupto charactere ad hæreticorum exterminium se accinxerint, illi gaudeant indulgentia, illoque sancto priuilegio sint muniti, quæ accedentibus in terræ sanctæ subsidium conceduntur.

Hinc ponitur pœna credentium, receptatorum, et defendentium hæreticos, primo laicorum, secundo clericorum, vsque ad §. quia Abbas.

† De his Eymeticus infra hac 2. p. q. 50. § 1. § 2. & § 3.

Credentes † præterea, receptatores, defensores, & fautores, hæreticorum, excommunicationi decernimus subiacere: firmiter statuētes, vt postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere cōtemperit, intra annum, ex tunc ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos aliquos, ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur: sit etiam intestabilis, vt nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis successorem accedat. Nullus præterea ipsi super quocumque negotio, sed ipse alijs responderere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem: nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta per ipsum confecta nullius sint momenti, sed cum auctore damnato damnetur: & in similibus idem præcipimus obseruari. Si vero

A clericus fuerit, ab omni officio & beneficio depouatur: vt in quo maior est culpa, grauior exerceatur vindicta. Si qui autem tales, postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare cōtemperint, excommunicationis sententia, vsque ad satisfactionem idoneam percellantur. Sanè clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus Ecclesiastica sacramenta, nec eos Christianæ præsumant tradere sepulturæ, nec elemosynas aut oblationes eorum percipiant: alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis apostolicæ speciali. Similiter, quilibet regularis quibus etiam hoc infligatur, vt eorum priuilegia illa in diocesi non seruentur, in qua tales excessus præsumperint perpetrare.

Nullus debet sibi officium prædicandi assumere nisi super hoc sibi à iure vel à sede Apostolica, vel à diocesano Episcopo licentia concedatur: alias excommunicatur, & nisi respuerit alia pœna imponitur. hoc dicit vsque ad §. adiciamus Abb.

Quia vero nonnulli sub specie pietatis, virtutem eius (iuxta quod Apostolus ait) abnegantes, auctoritatem sibi vendicant prædicandi, cum idem Apostolus dicat: Quomodo prædicabunt nisi mittantur? omnes qui prohibiti, † vel non missi, præter auctoritatem ab Apostolica sede vel catholico Episcopo loci susceptam, publice vel priuatim prædicationis officium vsurpare præsumperint, excommunicationis vinculo innodentur, & nisi quam citius resipuerint, alia competentis pœna plectentur. *vide §. de iure iurandi par. 1. c. 1.*

Archiepiscopi & Episcopi inferiorum suorum prouincias & dioceses suspectas habentes de heresi, saltem semel in anno per se, vel per alios idoneos visitent: qui etiam debent, si hoc expedire videbitur, exigere iuramentum ab illis de vicinia, ad reuelandos hæreticos, & occulta conuenticula celebrantes quos reuelatos relapsos canonicè punient, & renitentes iurare, vt hæretici condemnentur. hoc dicit vsque ad §. volumus. Abb.

Adiciamus † in super, vt quilibet Archiepiscopus vel Episcopus, per se aut per Archidiaconum suum, aut alias honestas idoneasque personas bis aut saltem semel in anno propriam parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumuehat, & ibi tres vel plures boni testimonij viros, vel etiam (si expedire videbitur) totam viciniam iurare compellat, quod si quos ibidem hæreticos scenerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, eos Episcopo studeat indicare. Ipse autem Episcopus, ad præsentiam suam conuocet accusatos, qui nisi se ab obiecto reatu purgauerint, vel si post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi perfidiam, canonicè puniantur. Si qui vero ex eis iuramenti religionem obstinatione damnabili respicientes, iurare forte noluerint, ex hoc ipso tamquam hæretici reputentur.

Episcopus negligens in heresi persequenda, a dignitate episcopali est remouendus, & alius idoneus est subrogandus. hoc dicit vsque ad §. Abb. Sic.

Volunt igitur & mandamus, & in virtute A
obediencie districte precipimus, vt ad hac effica
citer exequenda Episcopi per diocesim suas dili
genter inuigilent, si canonicam velint effugere
vitionem. Si quis enim episcopus, super expur
gando de sua diocesi heretice prauitatis semen
to negligens fuerit, vel remissus; cum id certis in
dicis apparuerit ab episcopali officio depona
tur, & in locum ipsius alter substituatut idoneus
qui velit, & possit hereticam confundere prau
tatem.

C O M M E N T. XII.

EXcommunicamus. Edidit Innocentius
Concilio generali Lateranen. hoc copiosu
edictum aduersus hereticos, eorumque fautores an
no Domini MCCXX. in quo potissimum tres pena
s eis irrogat. Vnam spiritualem, videlicet, exco
municacionem: alteram corporalem, cum possint nisi
resipiscant, praeiudicium, vltimo supplicio af
ficiendi: tertiam item vitae afflictiuam, nempe bo
norum confiscacionem.

Nec putandum est hic primum penam excom
municacionis in hereticos latam; nam omnium pena
rum, quibus heretici coercentur, hac antiquissima
est, a Christo iam lata Matth. cap. 18. ibi: Si Ecce
siam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, &
publicanus, & diuinus Paulus ter legitur exco
municasse, primum, Corinthum fornicarium primo
ad Corinth. c. quinto. Rursus Alexandrum, & Hy
menaeum ob blasphemiam. 1. ad Timoth. c. primo.
Tandem hac pena idem Apostolus omnes hereti
cos docuit coerendos, ad Titum c. 3. Item sanctus
Iohannes, 2. epistola canonica. Tradit Martinus ab
Ayala olim Archiepiscopus Valentini in li. de
Ecclesiasticis traditio. par. 3. artic. 6. Dissertu La
tissime lib. 2. de penis hereticorum.

Qui autem inuenti fuerint sola suspicione
notabiles. Ergo contra suspectos de heresi, tamen si
heretici vere non sint, Inquisitores procedere pos
sunt. Sed an leuis suspicio sufficiat, quae ratio est: &
Repertorium verborum suspectus. Si ite nota. & Matth.
Afflictus in constitutione, seu consuetudine, & Carre
rus de heret. nu. 116. leuem suspensionem sufficere
voluerunt, non tamen ad condemnationem, & pu
nitionem, sed vt ex leui suspicione ad examinatio
nem, inquisitionem, & veritatis indagacionem per
ueniatur, & leuiter suspecto ad eluendam huiusmo
di suspensionem etiam abinuatatio vel purgatio iniun
gatur, vt docet Emericus p. 2. q. 55. nu. 9. & seq.

Ceterum his leuibus suspicionibus non est vbi
que credendum in tam grani delicto, & prudentia
opus est, & iuxta qualitatem personarum erit iudi
candum, vt prudenter monuit Simancas in Enchy
ridio violatae religionis, titu. 41. nu. 8. sed his plura
Emericus hac 2. p. q. 55. & 56. vbi, & nos multa
tradidimus. Hoc est certum, ad nullius capturam
veniendum esse ex his tantum indicijs aut delictis,
qua leuiter solum redderent quempiam suspectum,
propter insigne honoris detrimentum, quod in hoc
crimine sola captura asserre dignoscitur, vt susius
scripsi infra p. 3. super que 51. 59.

Gregorius IX. Archiepiscopo
Mediolanen.

Laici cuiuscunque professionis sint, predicare
non debent.

C A P. XIII.

IC VT in vno corpore, & infra. Cu
igitur nonnulli laici predicare, praesu
mant, & verendum nimis existat, ne
vicia sub specie virtutum occulte sub
intrent; Nos attendentes, quod doctorum ordo
est in Ecclesia Dei, quasi precipuus; Mandamus
quatenus cum alios Dominus Apostolos dede
rit, alios prophetas, alios vero doctores, interdi
cas laicis vniuersis, cuiuscunque ordinis censean
tur, vsurpare officium predicandi:

Idem.

Hoc cap. vsque ad §. si qui autem habetur in ca.
excommunicamus, supra co. tit. in prin. vnde sum
ma, & declarata, prout ibi fuit dictum.

C A P. XV.

EXcommunicamus & anathema
tizamus vniuersos hereticos; Ca
tharos, Patarenos, Pauperes de
Lugduno, Passaginos, Ioslepinos,
Arnaldistas, Speronistas, & alios,
quibuscunque, nominibus censeantur, facies quide
habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colliga
tas: quia de uanitate conueniunt in idipsum. Da
nati vero per Ecclesiam seculari iudicio relin
quantur, animaduersione debita puniendi: cleri
cis prius a suis ordinibus degradatis.

Si in heresi deprehensi volunt redire ad fidem,
detrudendi sunt in perpetuum carcerem ad peni
tentiam peragendam, & credentes erroribus here
ticorum, heretici sunt, hoc dicit.

Si qui autem de predictis, postquam fuerint
deprehensi, redire voluerint ad agendam condi
gnam penitentiam, in perpetuum carcerem de
trudantur. Credentes autem eorum erroribus,
hereticos similiter iudicamus.

Idem.

Liberantur ab omni obligatione, qui hereticis te
nebantur adstricti.

C A P. XVI.

ABSOLVIOS se nouerint a debito
fidelitatis domini, & totius obsequij,
quicunque lapsis manifeste in heresim
aliquo pacto quacunque firmitate vallato, tene
bantur adstricti.

126 Martin
Martini V.
quodam re
scripto, inci
Inter cunctas
& habetur in
vit. sed. c. ci.
Constan.

Quis pgi
na inbre
cos hic laz.

2. T. m.
Rom. 10.

Prin et coi
mitioni h
sacros saci
quidem.

† Cōcor.
c. cum et
iuncto l
c. i. c. i.
co. tit.

Cōtra suspe
ctos peccat
Inquisitores.

† Vide
cadum
nū de
li. 3. c.
man
ro. in
15.

Ex leuib. fa
sicionib. nō
facile proce
dendum.

Concor. tex.
in c. cum ex
inuncto, su
pra co. tit.

† Cor. 12.
Ephes. 4.

† Cōcor. tex.
in auth. Ga
zaros. C. de
her. vbi Pet.
Godof. hunc
locū illustrat

† Vide Eym.
3. p. q. 93.

† In antiquis
codicibus cō
stanter legi
tur homini